

23.5.2019

Arviointikertomus 2018

Sotkamon kunta

Tarkastuslautakunta 23.5.2019
Pöytäkirjantarkastajat:

OP PT

Sisällysluettelo

1 Tarkastuslautakunta	1
1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano	1
1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta vuonna 2018.....	1
2 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	3
2.1 Arvio hallinnon toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.	3
2.2. Arvio ympäristö- ja teknisen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.....	9
2.3 Arvio sivistyksen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	12
3. Kuntakonsernin ja maakunnallisesti tuotettujen palveluiden toteutumisen arviointi	15
4. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta.....	16
5. Keskeisimmät havainnot ja johtopäätökset	16
6. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle	17
Liite 1	18

1 Tarkastuslautakunta

1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Vaalikaudelle 2017 – 2021 tarkastuslautakunnan kokoonpano valittiin seuraavasti: puheenjohtaja Ella Mustakangas (Helena Aaltonen), varapuheenjohtaja Yrjö Sorvari (Kalervo Liuski) sekä jäsenet Viljo Tuhkanen (Ari Karppanen), Jouni Heikkinen (Markku Piiranen), Outi Penttinen (Irene Laitinen), Paavo Tervonen (Veijo Tossavainen) ja Mirja-Maija Hakolampi (Anna Värtö).

Tilikauden 2018 aikana tarkastuslautakunnan puheenjohtaja vaihtui. Valtuusto myönsi kokouksessaan 18.9.2018 eron Ella Mustakankaalle puheenjohtajan tehtävästä ja Mustakankaan tilalle valittiin Yrjö Sorvari. Ella Mustakangas jatkaa tarkastuslautakunnan varapuheenjohtajana.

Kunnan tilintarkastajana on toiminut vuonna 2018 JHTT tilintarkastusyhteisö BDO Auditor Oy. Yhtiön nimeämänä vastuullisena tarkastajana on toiminut vuoden 2018 aikana JHTT tilintarkastaja Mirja Klasila. Vuoden 2018 tilinpäätöksen osalta vastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT Sakari Syrjälä.

1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta vuonna 2018

Tarkastuslautakunta on tutustunut kunnan talousarvioon 2018 ja taloussuunnitelmaan 2017-2019 sekä tilinpäätökseen 2018, jonka kunnanhallitus allekirjoitti 2.4.2019.

Tarkastuslautakunta on arvioinut vuoden 2018 toimintaa viidessätoista kokouksessaan aikavälillä 1.1.–31.12.2018. Lautakunnassa päätöksenteko on tapahtunut puheenjohtajan selostuksen ja valmistelun pohjalta. Sihteerinä on toiminut palvelualuesihteerä Mirja Tolonen.

Tarkastuslautakunta toteutti kunnan talouden seuranta kutsumalla talousjohtaja Heidi Pyykkösen säännöllisesti kokouksiinsa kertomaan kunnan taloudellisesta tilanteesta. Valtuuston asettamia tavoitteita ja niiden toteutumista on arvioitu viranhaltijoilta saatujen selvitysten ja muun asiakirja-aineiston perusteella. Kokouksissa on kuultu talousjohtajan lisäksi kunnan muuta johtoa ja henkilökuntaa. Myös kunnan poliittinen johto (hallituksen puheenjohtaja, valtuuston puheenjohtajisto) on ollut kuultavana. Tietoa on kerätty myös tutustumiskäynneillä.

**Kokouksen
ajankohta**

Tutustumisen / vierailun kohde, kuultavat henkilöt

16.1.2018	Hallituksen puheenjohtaja Sakari Seppänen ja valtuuston puheenjohtajat Anne Lukkari, Jouko Korhonen, Unto Väisänen
9.2.2018	Ateria- ja puhtaanapitopalvelut, ateria- ja puhtaanpitöpäällikkö Airi Hyvönen
19.2.2018	Nuorisotoimi, nuorisotoimenjohtaja Marja-Maija Pyykkönen, nuorisotyöntekijät Anu Kainumaa ja Päivi Sirviö, yksilövalmentaja Jonna Juntunen tilintarkastaja Mirja Klasila
27.3.2018	Tenetin koulu, rehtori Riitta Lankinen, vanhempainyhdistyksen edustaja Aino Tolkkinen
26.4.2018	Tilintarkastaja Mirja Klasila, talousjohtaja Heidi Pyykkönen
15.5.2018	Kiinteistö Oy Sotkanmaa, toimitusjohtaja Toivo Hakkarainen, sivistysjohtaja Merja Ojalampi (henkilöstöasiat)
21.8.2018	Tilintarkastaja Mirja Klasila, talousjohtaja Heidi Pyykkönen
10.9.2018	maaseutupäällikkö Jari Korhonen, talousjohtaja Heidi Pyykkönen (tilintarkastussopimuksen jatkaminen)
2.10.2018	Loiste Oy, talousjohtaja Heikki Juntunen, kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen, talousjohtaja Heidi Pyykkönen
30.10.2018	Hyvinvointikoordinaattori Heidi Hanhela, (HYTE), työllisyyskoordinaattori Marjo Leinonen ja työhön valmentaja Jonna Juntunen, Tolokusti Sotkamossa - hanke
12.11.2018	Kansanedustaja Timo Korhonen, sote- ja maakuntauudistus
27.11.2018	Tilintarkastaja Mirja Klasila, talousjohtaja Heidi Pyykkönen

Lisäksi tarkastuslautakunta piti kolme työkokousta arviointikertomuksen laadinnan osalta touko- ja kesäkuussa.

Talousarviossa 2018 tarkastuslautakunnalle ei ole osoitettu suoria toiminnallisia tavoitteita. Vuoden 2018 osalta tarkastuslautakunnan menot ylittyivät talousarviosta tarkastuslautakunnalle osoitetusta käyttösuunnitelmasta 53,2 %. Käyttösuunnitelman ylittyminen johtui arviointikertomuksen uudistamisesta ja siihen liittyneistä ylimääräisistä kokouksista. Myös tilintarkastuksen kulut osoittautuivat arvioitua suuremmiksi.

Edellä esitettyjen tietojen ja asiakirjamateriaalien perusteella tarkastuslautakunta on kuntalain 121 §:n mukaisesti laatinut tämän arviointikertomuksen vuodelta 2018.

2 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Kuntalain 8 (§110) mukaan talousarvio ja –suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kuntalaki ei määrittele tarkemmin toiminnallisten tavoitteiden asettamista. Kuntaliiton talousarviosuosituksessa todetaan, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoituilla voimavaroilla. Tavoitteiden tulee olla määrällisesti tai laadullisesti mitattavissa. Tähän lukuun on koottu toimialojen talousarviossa esittämät tavoitteet ja niiden toteumat tilinpäätöksen mukaan. Tarkastuslautakunta on arvioinut tavoitteiden toteutumista tilinpäätösasiakirjan perusteella sekä pyydetyillä lisäselvityksillä saamansa tiedon pohjalta. Tavoitteestaan merkittävästi poikkeavat toteumat tai mittariltaan / toteumaltaan epäselvät tavoitteet on koottu olla oleviin taulukoihin.

2.1 Arvio hallinnon toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Tavoitteet hallinnon toimialalla

Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Tavoite/toteuma /mittari epäselvä	Yhteensä
18	5	4	4	31

Hallinnon toimialalla tavoitteena oli siirtyä sähköisiin kokouskäytäntöihin sekä hallituksen että valtuuston kokouksissa. Sähköisiin kokousmateriaaleihin siirtyminen tapahtui molempien luottamuselinten osalta muutamaa kuukautta tavoiteaikataulua myöhemmin. Tarkastuslautakunta katsoo kuitenkin talousarviotavoitteet sähköisiin kokouskäytäntöihin siirtymisestä toteutuneiksi, koska vuoden lopussa tilanne oli talousarviotavoitteiden mukainen.

Kunnan talous

Kunnan taloudellinen tilanne niin käyttötalouden kuin rahoitusaseman osalta kehittyi kokonaisuudessaan olennaisesti heikompaan suuntaan. Talousarviossa ennustettiin noin -1,7 miljoonan euron alijäämäistä tilikauden tulosta. Kunnan oman talouden tasapainottamisohjelman myötä sekä verotulojen kasvun ansiosta alijäämää saatiin kirittyä noin 1,4 miljoonaa euroa kiinni, mutta Kainuun sote-kuntayhtymän noin -20,8 miljoonan euron alijäämästä aiheutui Sotkamon kunnalle noin 3,0 miljoonaa euroa budjetoitua enemmän kuluja, jonka vuoksi vuosi 2018 toteutui merkittävästi alijäämäisenä. Kunnan lopullinen alijäämä oli -3,4 miljoonaa euroa eli alijäämä toteutui kaksi kertaa talousarviossa arvioitua suurempana. Ilman Kainuun soten lisälaskutusta kunnan tilikauden tulos olisi ollut noin -0,3 miljoonaa euroa alijäämäinen. Soten alijäämän kattamisen vuoksi kunnan toimintakulut kasvoivat 4,3 % (noin 2,8 miljoonaa euroa) vuodesta 2017.

Talousarviossa noin 1,1 miljoonaa euroa positiiviseksi arvioitu vuosikate toteutui noin -0,7 miljoonaa euroa negatiivisena, mikä tarkoitti sitä, että kunta joutui ottamaan ns. syömävelkaa jokapäiväisen toiminnan pyörittämiseksi. Tämä on tapahtunut viimeksi vuonna 2015, jonka jälkeen käynnistettiin kunnan nykyinen talouden tasapainottamisohjelma. Ilman soten lisälas-

kutusta vuosikate olisi ollut noin 2,2 miljoonaa euroa positiivinen. Vuosikate heikkeni talousarviosta noin -1,8 miljoonaa euroa ja vuoden 2017 tilinpäätöksestä noin -3,9 miljoonaa euroa.

Kunta otti uutta pitkäaikaista lainaa talousarvion mukaisesti 2,5 miljoonaa euroa. Entisiä pitkäaikaisia lainoja maksettiin pois noin 3,2 miljoonaa euroa. Uutta lyhytaikaista lainaa nostettiin 2,9 miljoonaa euroa. Kunnan kokonaislainamäärä oli tilikauden lopussa noin 31,7 miljoonaa euroa. Lainamäärä kasvoi noin 1,2 miljoonaa euroa vuodesta 2017.

Kunnan taloudellisen tilanteen heikkeneminen näkyy myös tunnusluvuissa. Keskeisistä tunnusluvuista asukaskohtainen vuosikate oli -73 €/asukas (TP 2017: 309 €/asukas), omavaraisuusaste 52,1 % (TP 2017: 57,5 %), suhteellinen velkaantuneisuus 53,6 % (TP 2017: 46,1 %), taseeseen kertynyt kumulatiivinen ylijäämä 10,4 miljoonaa euroa (TP 2017: 13,8 miljoonaa euroa), asukaskohtainen lainamäärä 3 050 €/asukas (TP 2017: 2 925 €/asukas). Tunnusluvuista positiiviseen suuntaan kehittyi kassan riittävyys, joka oli 18 päivää (TP 2017: 12 päivää). Kunnan asukasluku oli 31.12.2018 -tilanteessa 10 403 asukasta (31.12.2017 tilanteessa 10 423 asukasta).

Kunnan talouden tasapainottamisen jatkaminen on ensiarvoisen tärkeää. Käyttötalouden saamisessa rakenteellisesti tasapainoon riittää haasteita ja erityisesti mikäli sote-kulut kasvavat tätä vauhtia, sillä terveen kuntatalouden ensimmäinen kriteeri on positiivinen vuosikate. Kunnan nykyinen talouden tasapainottamisohjelma ei riittänyt viime vuonna vastaamaan toimintakulujen kasvuun (erit. sote-kulut), vaikka ohjelmalla saavutettiin merkittäviä säästöjä kunnan omassa toiminnassa. Tunnusluvut osoittavat, että kunnalla on suuri velkarasite.

Talouden tasapainottamisessa peruskunnan tasolla on onnistuttu, mutta Kainuun sotenvaiikutuksesta kunnan tilinpäätös oli huomattavasti alijäämäinen. Peruskunnan toimet eivät riitä pitämään kunnan taloutta tasapainossa, vaan tarvitaan jämäkkää edunvalvontaa kuntakonsernin tasolla.

Elinvoimatyö ja kehittämishankkeet

Tilikausi 2018 oli hallinnon toimialalla jälleen aktiivinen hankevuosi. Kunta jatkoi Vauhtia Vuokatin (Kajaani-Oulujärvi) kv-matkailuun –hankkeen toteuttamista laajassa yhteistyössä matkailu- ja majoitusalan toimijoiden, Kajaanin kaupungin sekä Paltamon kunnan kanssa. Hankkeen toteutusaika on 1.1.2017–31.12.2019 ja hanketta rahoittavat Kainuun liitto, Sotkamon kunta, Kajaanin kaupunki, Vuokatin matkailukeskus sekä Oulujärven Jättiläiset ry.

Vuokatilelle kirjattiin vuonna 2018 yht. 717 000 yöpymistä. Määrä kasvoi +8,5 % vuodesta 2017 ja Vuokatin markkinaosuus koko maan yöpymisistä oli 3,9 % (kasvua +1,0 %). Suomalaisille yöpyjille rekisteröitiin yht. 652 000 yöpymistä (kasvua +5,8 %) ja ulkomaalaisille yöpyjille yht. 65 000 yöpymistä (kasvua +45,8 %). Ulkomaalaisten yöpyjien määrä kasvoi erityisesti kiinalaisissa, saksalaisissa, ukrainalaisissa ja venäläisissä matkailijoissa.

Kotimaan matkailun osalta kunta vahvisti omistajaohjaustaan ja rooliaan Vuokatin Matkailukeskus Oy:ssä. Kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen toimii yhtiön hallituksen puheenjohtaja ja Heidi Pyykkönen valittiin yhtiön toimitusjohtajaksi. Vuosi 2018 oli yhtiön toiminnassa suurten muutosten vuosi, kun yhtiö aloitti Vuokatin matkailumarkkinoinnin kokonaisvaltaisen uudistamistyön yhdessä markkinointiyhtiö i2:n kanssa. Vuonna 2018 toteutettiin mm. Vuokatin brändin kirkastamistyötä, Vuokatti.fi –verkkopalvelun uudistaminen, Vuokatin visuaalisen ilmeen uudistaminen, Vuokatti lehden uudistaminen sekä tehostettua sisältömarkkinointia.

Lisäksi kunta jatkoi Tolokusti Sotkamossa –työllisyydenhoidon hankkeen toteuttamista. Kunta valmisteli, haki ja sai rahoituksen myös toiselle ESR-rahoitteiselle hankkeelle nimeltä Tolokkua tukea ja osallisuutta. Hankkeen totutusaika on 1.1.2019 – 31.12.2021. Hankkeen tuloksena syntyy matalan kynnyksen toimintakeskus Ratatielle Sotkamoon, jossa toteutetaan erilaisia yksilö- ja ryhmätoimintoja, jotka tukevat eri elämäntilanteessa olevien ihmisten tarpeita ja voimaantumista ikään katsomatta. Palvelu on kokonaan uutta Sotkamossa.

Elinvoimatyöryhmä kokoontui säännöllisesti ja valmisteli päätöksentekoon elinvoimaohjelman. Kunnalle laadittiin elinvoimaesite ja muutoinkin visuaalisiin ja markkinoinnillisiin seikkoihin kiinnitettiin huomiota.

Vuokatti Areenan valmistelua jatkettiin edelleen mm. Kainuun liiton maakunnan kehittämisrahoituksella toteutetun Vauhtia Vuokatti Areenaan –hankkeen avulla ja hankkeelle päätettiin kunnanvaltuustossa uusi rakenne sekä rahoitusmalli. Areenan rakennustyöt on tarkoitus käynnistää kesällä 2019.

Lisäksi osallistuttiin yhteistyöhön CEMIS:en ja Kainuun Etu Oy:n kanssa, EYOF2021 kisojen valmisteluun, Rastiviikon valmisteluun ja Vuokatti-Ruka Urheiluakatemia toiminnan kehittämiseen mm. e-urheilun kehittämisen kautta.

Tarkastuslautakunta tyytyväisyydellä toteaa, että kunnan elinkeinojen kehittämiseen on tullut uudenlaista linjakkuutta ja monipuolisuutta. Hankkeiden avulla kunnan elinvoimatyö vahvistuu ja kehittyy, mikä vaikuttaa myönteisesti kunnan imagoon ja vetovoimaan kiinnostavana matkailu- ja asuinkuntana.

Henkilöstö

Sotkamon kunnan henkilöstömäärä oli vuoden lopussa 562, missä oli hieman nousua edelliseen vuoteen verrattuna (2017: 558). Määräaikaaisuuksien osuus henkilöstössä pysyi lähes samana vuoteen 2017 verrattuna. Sairauspoissaolot kääntyivät kertomusvuonna laskuun. Vuonna 2017 sairauspoissaoloja oli 9,6 päivää/htv kun taas vuonna 2018 sairauspoissaoloja oli 8,7 päivää/htv.

Henkilöstöraportin 2018 mukaan eläkepoistuma tulee olemaan suuri tulevina vuosina. Vaikka henkilöstö Sotkamon kunnassa on likipitään saman ikäistä kuin kunta-alalla keskimäärin, melkein 50 % henkilökunnasta on yli 50-vuotiaita. Tämä merkitsee tulevina vuosina paitsi merkittävää rekrytointihaastetta myös osaamisen muutosta. Eläkepoistuman haasteet koskettavat kaikkia kunnan toimialueita.

Tehtävän vaativuuden arviointijärjestelmä (TVA) otettiin käyttöön myös KVTES:n ja teknisen työ- ja virkaehtosopimuksen osalta. Henkilöstöraportin mukaan arviointikeskustelut käytiin koko henkilöstön osalta vuonna 2018. TVA prosessi työllisti merkittävästi viranhaltijoita. Kattavasti kertaalleen tehtynä TVA luo kuitenkin pohjaa kestäväälle ja oikeudenmukaiselle henkilöstö- ja palkkapolitiikalle.

Koulutuspäivät lisääntyivät 919 työpäivällä edellisestä vuodesta. Vuonna koulutuspäiviä oli yhteensä 1 422 työpäivää. Keskimäärin koulutuspäiviä / htv oli 2,5. Työhyvinvointi- ja työilma-
piirikyselyjä ei tehty vuonna 2018, suunnitteilla on yhdistää nämä kyselyt ja toteuttaa kysely vuonna 2019.

Henkilöstöhallinnon työssä on paljon taustatyötä ja operatiivista johtamista, joka realisoituu työyksiköissä ja esimiesten toimintatavoissa. Henkilöstöraportista käy ilmi, että vuoden 2018

aikana on yhteistoimintaryhmässä käsitelty lukuisia henkilöstöhallintoon liittyviä kysymyksiä, uusina asioina koko kuntaa koskettaneen TVA prosessin lisäksi mm. korvaavan työn malli, henkilöstön uudelleen sijoittamisen periaatteet sekä toteutettu työterveyden ja esimiesten yhteiset palaverit.

Alla olevista taulukoista käy ilmi, että hallinnon tulosityksiköistä ja vastuualueista henkilöstön vastuualueella on verrattain paljon tavoitteita, jotka ovat joko jääneet toteutumatta, toteutuneet osittain tai että tavoitteessa /mittarissa / toteumassa on epäselvyyttä. Henkilöstön vastuualueella tarkasteluvuonna tehdyt toimet eivät nouse tilinpäätöksessä juuri esille. Yksi selitys tälle on mm. se, että esimerkiksi TVA:n osalta tieto prosessin käynnistämisestä tuli vasta talousarvion laadinnan jälkeen. Henkilöstö-vastuualueen tavoitteiden asettelua olisi kuitenkin hyvä tarkastella ja kehittää niin, että se antaisi paremman kuvan siitä työstä mitä henkilöstöhallinnossa tehdään.

Tarkastuslautakunta toteaa tyytyväisenä, että sairauspoissaolot ovat kääntyneet laskuun ja että henkilöstön hyvinvointiin, osaamisen kehittämiseen sekä palkkauksen tarkistamiseen on panostettu.

Eläköityvien työntekijöiden ja heidän tilalleen palkattavan uuden työnvoiman välillä tarvitaan tiedonsiirtoa ja tähän tarpeeseen on kehitettävä uusia käytäntöjä. Myös mielikuvaa kunnasta työnantajana tulisi saada houkuttelevammaksi.

Henkilöstön vastuualueella talousarvion laadintaa on kehitettävä tavoitteiden asettelun ja mittareiden osalta, jotta kyseisen toimialan toimet olisivat paremmin raportoitavissa ja kerrottavissa tilinpäätöksessä. Nyt osa henkilöstön vastuualueen myönteisestä kehityksestä jää tilinpäätöksessä pimentoon.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu hallinnon toimialalla toteutumattomat tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Ei toteutunut	Tarkastuslautakunnan arvio
Hallinto	
Tavoite: kuntayhtymien maksuosuudet eivät kasva edellisen vuoden tasosta Toteuma: Maksuosuudet kasvoivat +2 167 766 € ja +5,5 % vuodesta 2017	Kainuun soten maksuosuuksien kasvu on Sotkamon kannalta kestäväntöntä. Kunnan tulee huolehtia kuntakonsernissa edunvalvonnassa sote-asioiden osalta.
Elinkeinot	
Tavoite: kunnan asukasluvun vuotuinen muutos on 0 tai positiivinen. Toteuma: kunnan asukasluku 10 403. Vuotuinen muutos – 20 henkilöä.	Vaikka tavoite ei toteutunut, on muistettava, että Sotkamossa asukasluku väheni Kainuun kunnista vähiten.
Henkilöstö	
Tavoite: henkilöstöresurssit ovat mahdollisimman tehokkaassa käytössä. Henkilöstömi-	Esitettyä tulostavoitetta ei pysty riittävästi mittaamaan pelkällä htv:n kehityksellä. To-

toituksen toteuttamista laajennetaan. Tiimityötä lisätään. Vakiinnutetaan työparityöskentely toimintamalliksi kaikilla palvelualueilla. Toteuma: Vuonna 2018, 575 henkilötyövuotta (2017, 564). Henkilöstömäärä lisääntynyt 4 henkilöllä vuoteen 2017 nähden (lukiolle 3 valmentajaa ja hallintoon 1 hanketyöntekijä määräaikaisena).	teuman kuvaus ei anna tietoa siitä, onko tiimityötä lisätty ja onko työparityöskentelyä vakiinnutettu kaikille palvelualueille.
Tavoite: myönteinen rahoituspäätös (mittarina: selvitetään hankerahoitusmahdollisuus työyhteisön kehittämiseksi (esim. TEKES)., Toteuma: ei toteutunut.	Toteuman kuvaus ei kerro, onko hankehakemusta tehty vai onko hankehakemukseen saatu kielteinen päätös. Hankerahoituksen haku vaatii merkittävää työpanosta, joten herää kysymys onko henkilöstön vastuualueella tällaista resurssia.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu hallinnon toimialalla osittain toteutuneet tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Toteutui osittain	Tarkastuslautakunnan arvio
Kunnanhallitus	
Tavoite: saatetaan valmiiksi kunnan ulkoiset kotisivut ja toteutetaan kv-kieliversiot. Toteuma: kunnan ulkoisia nettisivuja kehitettiin. Kv-kieliversioita ei toteutettu.	Mistä syytä kansainvälisiä kieliversioita kunnan nettisivuista ei ole toteutettu? Englanninkieliset nettisivut olisi syytä kunnan nettisivuista toteuttaa.
Tavoite: vuosikate positiivinen, tilikauden tulos ylijäämäinen, asukaskohtainen lainamäärä enintään valtakunnan keskiarvossa. Toteuma: vuosikate negatiivinen, tilikauden tulos alijäämäinen, asukaskohtainen lainamäärä valtakunnan keskiarvossa	Peruskunnan keinot kääntää kunnan vuosikate positiiviseksi ja tilikauden tulos ylijäämäiseksi ovat rajalliset, kun kuntakonsernin tulos rasittaa kunnan taloutta liikaa. Peruskunnan tasolla tilikauden tulos olisi ollut talousarviota parempi. Tasapainottamisohjelmien onnistunut toteutus näkyy tässä.
Henkilöstö	
Tavoite: toteutetaan työilmapiiirikysely vuosittain. Seurataan sairauspoissaolojen kehitystä ja toteutetaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä siltä osin kuin työnantajana on mahdollista. Toteuma: Sairauspoissaoloja 8,9 tpv/htv (2017, 10,2 tpv/htv). Työhyvinvointikysely tehdään vuonna 2019.	On hyvä, että sairauspoissaolot ovat kääntyneet laskuun. Toteuma on kuitenkin puutteellinen siinä mielessä että henkilöstön työhyvinvointiin liittyviä kyselyjä ei ole tehty vuonna 2018.
Lomatointi	
Tavoite: maatalousyrittäjät saavat lomansa	Toteuman kuvaus on mittarin mukainen, ta-

toiveidensa ja tarpeidensa mukaisena aikana. Mittarina sijaisapupäivien toteutuminen 95%:sti. Toteuma: maatalousyrittäjät pitivät lomaa 25,67/pv/yrittäjä. Pyydetyistä sijaisapupäivistä toteutui 92 %.	voitteeseen ei ihan päästy.
Maataloustoimi	
Tavoite: viljelijöiden oman työn arvostus kohenee. Toteuma: järjestettiin tukikoulutus, johon osallistui vajaa 30 viljelijää.	Mittarissa on esitetty kaksi kunnan järjestämää tilaisuutta, joista vain yksi toteutui.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu hallinnon toimialalla epäselvät toteumat/tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Tavoite/toteuma epäselvä	Tarkastuslautakunnan arvio
Henkilöstö	
Kehityskeskustelut on pidetty ja henkilöstölle on laadittu tehtäväkuvat Toteuma: kvtes:n, teknisen sopimuksen ja ovtes:n piiriin kuuluville henkilöille kehityskeskustelut on pidetty ja tehtäväkuvat laadittu	Kehityskeskusteluja on käyty, mutta tilannetta ei esitetä määrällisen mittarin avulla. Toteuma ei ole mittarin mukainen.
Henkilöstö	
Tavoite: kartoitetaan osaamisen kehittämistarpeita kehityskeskusteluissa. Mahdollistetaan henkilöstön osallistuminen riittävästi niihin koulutuksiin, jotka tukevat työtehtävien menestyksellistä hoitamista. Esimiehet kokoavat kehityskeskusteluissa esiin tulleet koulutustarpeet. Toteuma: koulutustarpeet kartoitettu kehityskeskusteluissa, jonka pohjalta on laadittu henkilöstö- ja koulutus suunnitelma. Koulutuspäiviä on 2,5 koulutuspv/htv (1422 tpv)	Toteuman perusteella tavoite näyttää saavutetun. Mittari kuitenkin puuttuu.
Henkilöstö	
Tavoite: eläköityvän henkilön työtehtävien järjestely tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa: otetaan käyttöön ns. lähtökeskustelu.	Mittari esitetty määrällisenä, mutta toteuman kuvaus on laadullinen.

Toteuma: Suulliset keskustelut on käyty ja työjärjestelyt on tehty yhteistyössä esimiesten ja henkilöstön kanssa.	
Asuntotoimi	
Tavoite: tonttikauppojen lukumäärän huomattava kasvu Toteuma: tontteja luovutettiin yhteensä yhdeksän. Omakotitalotontteja myytiin neljä ja vuokrattiin kolme. Koulurinteen lomarakennuspaikkoja myytiin kaksi. Luovutettujen tonttien lukumäärä ei ole kasvanut odotetusti. Vuonna 2017 tontteja luovutettiin neljä.	Tavoite, tonttimäärän lukumäärän huomattava kasvu, toimisi paremmin mittarina riittäväle ja monipuoliselle tonttitarjonnalle.

2.2. Arvio ympäristö- ja teknisen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Tavoite/toteuma /mittari epäselvä	Yhteensä
21	5	6	2	34

Ympäristö- ja teknisen toimialan tavoitteet toteutuivat hyvin, monilla vastuualueilla talousarviotavoitteet jopa ylittyivät. Etenkin sähkönkulutuksessa saatiin merkittäviä säästöjä aikaan talousarvioon nähden. Käytännön toimia energiakustannusten alentamiseksi olivat mm. valaistuksen uusimiset, pääsulakkeiden koon päivitys, tariffien tarkistukset sekä kiinteistöjen tekniikkaan (ilmanvaihto, automaatio) liittyvät päivitykset ja uudistukset.

Eläköitymisen haasteet koskettavat myös ympäristö- ja teknistä toimialaa. Osaavan määrälläisen työvoiman saatavuus on haasteellista etenkin ateria- ja puhtaanapitopalveluissa.

Yksityinen päiväkotitoiminta aloitti ateria- ja puhtaanapitopalvelujen asiakkaana syyskuussa 2018. Keskuskeittiön kapasiteettia voisi kuitenkin hyödyntää huomattavasti enemmän.

Sisäilmaongelmat jatkuvat Tenetin koululla. Uuden koulurakennuksen pedagogisesta suunnittelusta tehtiin päätös, koulurakennuksen varsinaisesta suunnittelusta ei ole vielä tehty päätöstä.

Korjausvelkaa on vuosien saatossa kertynyt kunnalle merkittävästi. Vuoden 2018 aikana korjausvelkaa on kuitenkin systemaattisesti lähdetty vähentämään ja hankkeita asian tiimoilta on työn alla lukuisia.

On hyvä, että uusien koulutilojen tarvetta on lähdetty kartoittamaan perustamalla pedagoginen työryhmä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä kunnan imagon ja henkilöstön kannalta ongelmaan tarttuminen on erittäin ajankohtaista.

Tarkastuslautakunta tyytyväisenä toteaa, että tekninen toimi toteutti arviointivuoden aikana lukuisia suunniteltuja korjausinvestointeja, joissa pysyttiin hyvin aikataulussa ja budjetissa.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu ympäristö- ja teknisellä toimialalla toteutumattomat tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Ei toteutunut	Tarkastuslautakunnan arvio
Kaavatiet	
Tavoite: Kaavatiet ja kevyenliikenteenväylät pidetään kunnossa alle 6 300 €/km. Toteuma: 6 848 €/km.	Ei toteutunut.
Yksitystiet	
Tavoite: Kunta hoitaa kunnan kanssa sopimuksen tehneiden yksityisteiden kunnossapidon hintaan alle 900 €/km. Toteuma: 942 €/km	Ei toteutunut.
Puistotoimi	
Tavoite: Senioripuisto valmistuu. Toteuma: Ei toteutunut. Senioripuisto on suunnitelmassa rakentaa kesällä 2019.	Tavoitteen toteutuminen on viivästynyt, mutta hanke valmisteltu ja rahoitushakemus päätettävissä (Elävä Kainuu LEADER).
Tavoite: Kaikissa leikkipuistoissa ja lähiliikuntapaikoilla TUKES:n ohjeiden mukaiset tunnistetaulut. Toteuma: Tunnistetaulujen tekeminen siirtynyt vuodelle 2019, jolloin laaditaan Sotkamon kunnan leikkikenttien ja lähiliikuntapaikkojen kuluttajaturvallisuuslain 920/2011 7§ mukainen turvallisuuskirja.	On hyvä, että työ etenee ja toteutettavissa vuoden 2019 aikana.
Kiinteistöjen kunnossapito	
Tavoite: palvelupyynnöksi käyttöön. Toteuma: käyttöön vuonna 2019.	Otettu käyttöön 5/19
Vesihuoltolaitos	
Tavoite: energiankulutuksen määrän vähentäminen. Toteuma: ei toteutunut. Tulokset näkyvät vuonna 2019.	Energiatohokkuuden parantamisia tehty jäteveden puhdistamolla loppuvuodesta 2018. Tulokset näkyvät 2019.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu ympäristö- ja teknisellä toimialalla osittain toteutuneet tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Toteutui osittain	Tarkastuslautakunnan arvio
Liikuntapalvelut	
Tavoite: Vaikuttavaan elintapaohjaukseen on osallistunut 20 henkilöä. Toteuma: elintapaohjaukseen kutsuttu 27 henkilöä, joista 8 osallistui ohjaukseen.	Jotta nuorten elintapaohjauksen piiriin saataisiin enemmän osallistujia, olisi syytä pohtia yhteistyökumppaneiden lisäämistä, esim. etsivä nuorisotyö mukaan.
Tavoite: liikuntaraati ja tehoharjoitteluryhmät toteutettu, senioripuisto perustettu. Toteuma: liikuntaraati ja tehoharjoitteluryhmät toteutuneet, senioripuiston rakentaminen siirtyy kesälle 2019.	Senioripuistohanke etenee vuoden 2019 aikana, jolloin tavoite toteutuu. Edellyttää myönteistä rahoituspäätöstä.
Kiinteistöjen kunnossapito	
Tavoite (ja mittarit): rakennus m3: 308 949 lämmitys €/m3: 3,13 sähkö €/m3: 1,94 vesi €/m3: 0,42 jäte €/m3: 0,18 alueet €/m3: 0,31 Osakkeiden tuotto-% 3,5 Liikehuoneet 0 Toteuma: Lämmön, sähkön ja veden osalta alitettiin tavoite, mutta jätehuolto ja alueiden kunnossapito ylittivät arvostaan.	Myös osakkeiden tuottoprosentissa näyttää jäädyn tavoitteesta tilinpäätöksen perusteella. Osakkeita on pyritty myymään kiinteistövälityksen kautta. Myyntiajat olleet pitkiä, näkyy tuotossa.
Ympäristönsuojelu	
Tavoite: Luparuuhka purettu ja lupien käsittelyaika vakiinnutettu max. 4 kk. Toteuma: Luparuuhka on saatu pääosin purettua. Käsittelyaika pääsääntöisesti max. 4 kk, käsiteltävänä oli vuonna 2018 muutama vaativa lupahakemus, joiden käsittelyaika ylitti tuon 4 kk.	Toteuma on jäänyt vain hieman tavoitteestaan.
Rakennusvalvonta	
Tavoite: 25 % kaikista luvista skannattuna sähköiseen arkistoon. Toteuma: 10 % skannattuna.	Talousarviossa on esitetty liian optimistinen arvio. Työ osoittautui ennakoitua suuremmaksi ja laajemmaksi, mikä sähköisen arkiston luontiin liittyy.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu ympäristö- ja teknisellä toimialalla mittariltaan tai toteumaltaan epäselvät tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Tavoite /toteuma / mittari epäselvä	Tarkastuslautakunnan arvio
Jätehuolto	
Tavoite: Varsinainen jätehuolto ei aiheuta kunnalle muita kuluja kuin kaatopaikan vesien velvoitetarkkailu ja vanhan kaatopaikka-alueen vuotuinen niitto aiheuttavat. Lisäksi maksetaan alueen sähköliittymiskustannukset vuosittain. Mittari: Jätteet kulkeutuvat niille tarkoitettuihin paikkoihin aiheuttamatta ympäristöongelmia. Toteuma: 100 %.	Tavoite ja mittari eivät käsittele samaa asiaa, joten myös toteuma jää epäselväksi mitä se koskee.
Tavoite: Vastaanotetuista lumi- ja maamassoista saadaan enemmän laskutustuloja verrattuna hoitokuluihin. Mittari: Lumen ja maankaatopaikat riittävät vastaanottamaan niille kuljetettavat massamäärät. Toteuma: 100 %	Tavoite ja mittari eivät käsittele samaa asiaa, joten myös toteuma jää epäselväksi mitä se koskee.

2.3 Arvio sivistyksen toimialan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Tavoite/toteuma/ mittari epäselvä	Yhteensä
33	1	5	3	42

Tilinpäätöksen perusteella sivistyksen toimialan tavoitteet toteutuivat erittäin hyvin. Kuten tilinpäätöksessä todetaan, tulosalueiden merkittävimmät asiat on tehty tavoitteiden mukaisesti. Myös talousarviotavoitteiden laadinnassa ja toiminnan raportoinnissa on selvästi edistytty, hyvänä esimerkkinä tästä varhaiskasvatuksen talousarviotavoitteet ja niiden toteutumisen raportointi.

Haasteita toi kasvanut varhaiskasvatuksen tarve. Kaikille varhaiskasvatuspaikkaa hakeneille ei ole ollut helppoa löytää paikkaa. Lakisääteisissä rajoissa on kuitenkin pysytty. Lapsimäärän kasvaminen nostaa henkilöstön työmäärää.

Varhaiskasvatuksen palveluseteli hyväksyttiin valtuustossa 5.2.2018. Touko-kesäkuussa sivistystoimen lautakunta hyväksyi neljä palveluntuottajaa hakemusten perusteella (Touhula, Pilke, ryhmäperhepäiväkotit Kasper ja Kaapo sekä yksityinen perhepäivähoitaja), ja yksityiset palveluntuottajat aloittivat toimintansa palvelusetelin piirissä. Palvelusetelin kautta tulleet uudet varhaiskasvatuspaikat helpottivat varhaiskasvatuksen tilannetta hoitopaikkojen järjestämisen osalta.

Lastentarhanopettajien osalta rekrytointihaasteet pahenivat, hakijoita ei ollut riittävästi avoimena oleviin tehtäviin. Tämä johti siihen, että muutamia ilman kelpoisuutta olevia opettajia rekrytoitiin ja osa tehtävistä jäi täyttämättä.

Koulutoimen osalta koulunjohtajien ja rehtoreiden kokouksia järjestettiin kuukausittain, kun aiemmin niitä on ollut korkeintaan muutamia lukukaudessa.

Lukio osalta saatiin päätös liikunnan erityistehtävästä, ja syksyllä julkaistiin Sotkamoon perustettava olympiavalmennuskeskus. Opetussuunnitelmauudistus eteni yläkoulun osalta niin, että kahdeksannen luokan oppilaat siirtyivät uuteen opetussuunnitelmaan elokuusta alkaen. Tämän jälkeen enää yhdeksannen luokan oppilaat opiskelevat vanhan opetussuunnitelman mukaisesti. Kasvaneen oppilasmäärän ja haastavien oppilastilanteiden vuoksi Salmelaan perustettiin kolmas erityisen vaativan tuen ryhmä. Tämä edellytti henkilöstön rekrytoimista ja tuntikehyksen kasvattamista.

Kehittämistoiminta tapahtui kouluissa Opetushallituksen rahoittamien hankkeiden kautta. Myös henkilöstöä on koulutettu hankerahoituksella, jotta olisimme valmiita uudistukseen, jossa kielten opetus aloitetaan jo ensimmäiseltä luokalta. Lukiossa on toteutettu Innovatiiviset oppimisympäristöt -hanketta. Lukiolla on myös Erasmus-hanke, jossa tehty kansainvälistä yhteistyötä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sivistyksen toimialalla tavoitteet ovat toteutuneet erittäin hyvin ja varhaiskasvatuksessa yksityinen palveluseteli on tuonut helpotusta hoitopaikkojen järjestämiseen.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu sivistyksen toimialalla toteutumatta jääneet tavoitteet ja tarkastuslautakunnan arvio.

Ei toteutunut	Tarkastuslautakunnan arvio
Perusopetus	
Tavoite: Koulukohtaiset budjettirakenteet ja –raamit valmiina 10/2018. Toteuma: koulukohtaisia budjetteja ei ole laadittu. Toteutusaika on siirretty vuodelle 2021. Taloutta on seurattu koulukohtaisesti neljännesvuosittain jaetun määrärahan osalta.	Miksi koulukohtaisia budjetteja ei laadittua Pääasia kuitenkin on – kuten toteumassa todetaan – että koulukohtaista talouden toteumaa on seurattu säännöllisin väliajoin.
Lukio	
Tavoite: Mahdollisimman alhainen opintojen keskeytysprosentti. Mittari: pidetään opintojen keskeytysprosentti välillä 0-2 %. Toteuma: Keskeyttämisprosentti oli 2,18 %	Tavoite ei täyttynyt, mutta toteuma ei merkittävästi poikkea tavoitteesta.
Kulttuuri	
Tavoite: Sopimukset molempiin kuntiin; yksi esitys ja siihen kuljetus molempiin kulttuuritaloihin. Toteuma: Kuljetukset eivät toteutuneet.	Tavoite ei toteutunut osanottajamäärän vähyden vuoksi.

Tavoite: Kulttuuriohjelma työstetty. Toteuma: siirtyy vuodelle 2019.	Mitkä ovat kulttuuriohjelman viivästymisen syyt?
Musiikkiopisto	
Tavoite: Muskariryhmiä enemmän 1-2 kuin vuonna 2017. Toteuma: Muskariryhmät vähenivät kahdella, koska ilmoittautujia oli vähemmän.	Ei toteutunut. Hyvää kuitenkin se, että perustelut esitetty miksi tavoitteeseen ei päästy.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu sivistyksen toimialalla epäselvät ja toteumat/tavoitteet /mittarit ja tarkastuslautakunnan arvio.

Tavoite / toteuma / mittari epäselvä	Tarkastuslautakunnan arvio
Perusopetus	
Tavoite: Erityisopetuksen tarpeen kartoittaminen ja resurssin kohdentaminen tarpeen mukaisesti. Mittari: Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden määrä suhteessa erityisopetustunteihin. Toteuma: Erityisopetuksen ja kautumista on kartoitettu ja kehitetty erityisopetuksen kohdentamista.	Esitettyä mittaria ei hyödynnetä toteuman kuvauksessa.
Tavoite: Jokaisessa koulussa on aktiivinen oppilaskunta. Mittari: Oppilaskuntien tekemien aloitteiden määrä sekä aloitteista seuranneiden toimenpiteiden määrä. Toteuma: Jokaisessa koulussa toimii aktiivinen oppilaskunta. Nuorisovaltuusto lisää nuorten vaikutusmahdollisuuksia.	Esitettyä mittaria ei hyödynnetä toteuman kuvauksessa. Tavoite sinänsä on täyttynyt ja etenkin nuorisovaltuuston perustaminen on erityisen hieno asia.
Kirjasto	
Tavoite: Verkkokirjaston käynnit, e-aineiston käyttö ja lainaus. Mittari: Ohjataan kirjaston asiakkaita käyttämään verkkokirjaston palveluita ja e-aineistoja. Rytmitetään kirjaston työtehtäviä aktiivisen asiakaspalvelun suuntaan. Toteuma: Finna tuli asiakkaille tutuksi. Verkkokäyntejä 31 451, jossa nousua n. 3500. E-aineiston vähäisestä hankinnasta huolimatta kirjojen lainoissa pieni nousu. E-lehdillä 7560 lainaa (2017: 4858 lainaa).	Tavoite esitetään mittarina ja mittari tavoitteena. Lisäksi toteumassa esitetään asioita, joita ei ole tavoitteessa mainittu, esim. Finnahakupalvelu.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu sivistyksen toimialla osittain toteutunut tavoite ja tarkastuslautakunnan arvio.

Toteutui osittain	Tarkastuslautakunnan arvio
Kirjasto	
Tavoite: Kävijämäärä ja lainaajien määrä pysyy vähintäänkin samana. Mittari: Palvellaan asiakkaita pääkirjastossa ja kirjastoautossa niin että kävijämäärä pysyy vähintäänkin samana. Toteuma: Kävijämäärä nousi edellisestä vuodesta n. 2000 (81 000), mihin vaikutti mm. uudet lauantaiaukiolot. Lainaajien määrässä oli pieni pudotus.	Lainaajien määrässä jäätin hieman tavoitteesta. Lautakunta haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että mittari ja tavoite ovat hyvin samanlaiset. Mittarien ja tavoitteiden muotoilua on edelleen syytä kehittää.

3. Kuntakonsernin ja maakunnallisesti tuotettujen palveluiden toteutumisen arviointi

Kuntakonsernin taloudellinen tilanne kehittyi heikompaan suuntaan. Kuntakonsernin haasteet ovat samanlaiset kuin peruskunnankin haasteet. Kuntakonsernin käyttötalous on kuitenkin hieman paremmalla tasolla kuin peruskunnan käyttötalous. Peruskuntaan verrattuna kuntakonsernin vuosikate toteutui positiivisena ja oli noin 1,5 miljoonaa euroa positiivinen. Vuonna 2017 vuosikate oli noin 5,8 miljoonaa euroa positiivinen. Kuntakonsernin tilikauden tulos oli sen sijaan raskaasti alijäämäinen, noin -3,1 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 konsernin tilikauden tulos oli noin 1,4 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Kuntakonsernin kokonaislainamäärä oli tilikauden lopussa noin 57,5 miljoonaa euroa. Lainamäärä kasvoi noin 7,6 miljoonaa euroa vuodesta 2017. Tunnusluvut osoittavat, että kuntakonsernilla on suuri velkarasite.

Kuntakonsernin taloudellisen tilanteen heikkeneminen näkyy myös konsernin tunnusluvuissa. Keskeisistä tunnusluvuista asukaskohtainen vuosikate oli 148 €/asukas (TP 2017: 564 €/asukas), omavaraisuusaste 35,4 % (TP 2017: 41,3 %), suhteellinen velkaantuneisuus 60,4 % (TP 2017: 51,4 %), konsernin taseeseen kertynyt kumulatiivinen ylijäämä 6,1 miljoonaa euroa (TP 2017: 9,5 miljoonaa euroa), asukaskohtainen lainamäärä 5 529 €/asukas (TP 2017: 4 788 €/asukas). Kuntakonsernin taseessa on jäljellä vähemmän kumulatiivista ylijäämää kuin peruskunnan taseessa. Lisäksi kuntakonsernin velkaantuminen on jatkunut ja asukaskohtainen lainamäärä merkittävästi suurempi kuin peruskunnan asukaskohtainen lainamäärä.

Kunnan konserniohjeet ovat vuodelta 2009 ja ohjeistus on sovittu tuotavan päätettäväksi kesäkuussa 2019 pidettävään valtuustoon. Samalla laaditaan kunnan omistajapolitiittiset linjaukset/ohjelma. Ohjeistus laaditaan vastaamaan uutta kuntalakia, kunnan hallintosääntöä sekä kuntakonsernin tilannetta. Konserniohjetta ei päivitetty vuoden 2018 aikana, koska odotettiin valtakunnallisen maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun etenemistä ja uudistuksesta tulevia reunaehdoja, jotka olisi vaikuttanut keskeisesti ohjeistuksen sisältöön (**Liite 1**).

	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TA 2019*
Kainuun sote-kuntayhtymä,	33 944	35 419	37 624	37 594	38 397	40 604	38 403
Sotkamon maksuosuus	114	517	944	405	817	366	282
muutos edelliseen vuoteen, %	-3,1 %	4,3 %	6,2 %	-0,1 %	2,1 %	5,7 %	-5,4 %

*talousarvioon budjetoitu summa

Kuntatalouden tasapainottaminen on ulotettava vahvemmin koko kuntakonserniin ja talouden tasapainottamista on jatkettava napakasti. Käyttötalouden saamisessa rakenteellisesti tasapainoon riittää suuria haasteita mikäli sote-kulut kasvavat tätä vauhtia.

On hyvä, että kunnan konserniohje saadaan viimein päivitettyä ja että aikataulusta on sovittu. Sotkamon kunnan edunvalvontaa kuntakonsernissa tulee terävöittää.

4. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Konserniohjeen lisäksi kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus on vanhentunut. Kunnanvaltuuston puheenjohtajan ja kunnanjohtajan kanssa on sovittu, että uusi konserniohje sekä omistajapoliittinen ohjelma/linjaukset tuodaan valtuuston päätettäväksi 18.6.2019 pidettävässä valtuuston kokouksessa. 27.5.2019 pidetään valtuustoseminaari, jossa käsitellään kyseisiä aiheita.

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuuston tehtävänä on päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista on päätetty 29.4.2019 pidetyssä kunnanvaltuuston kokouksessa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden hyväksymisen jälkeen kunnanhallituksen käsittelyyn tuodaan laajempi ja tarkempi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje, jonka pohjana ovat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet.

Uudessa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksessa tulee kiinnittää huomiota kunnan toimialakohtaiseen sisäiseen valvontaan, riskienhallinnan järjestämiseen sekä niistä raportointiin.

5. Keskeisimmät havainnot ja johtopäätökset

Talousarviotavoitteet ja mittarit

Kunnan talousarvion laadinnassa on selvästi edistytty, sillä yhä useammin tavoitteet, mittarit ja toteumat on esitetty loogisesti. Esimerkiksi jätehuollon tavoitteet, mittarit ja toteumat ovat epäjohdonmukaisesti esitetty. Talousarviotavoitteiden ja mittareiden laadinta nostettiin esille jo vuoden 2017 arviointikertomuksessa, mutta asia on edelleen ajankohtainen.

Mitä kunnanhallitus aikoo tehdä, jotta talousarvion laadinta ja tavoitteiden toteutumisen seuranta saataisiin kauttaaltaan eri toimialoilla selkeäksi ja johdonmukaiseksi?

Henkilöstö

Henkilöstöhallinnon tavoitteiden asettelua olisi hyvä kehittää niin, että se antaisi kattavamman kuvan henkilöstöhallinnon tekemästä työstä. Eläköityvien työntekijöiden ja heidän tilalleen

palkattavan uuden työnvoiman välillä on parannettava tiedonsiirtoa ja kehitettävä uusia käytäntöjä.

Mitä kunnanhallitus aikoo tehdä edellä mainittujen asioiden edistämiseksi? Miten mielikuvaa kunnasta työnantajana saadaan parannettua?

Talouden tasapainottaminen ja edunvalvonta kuntankonsernissa

Talouden tasapainottamisessa peruskunnan tasolla on onnistuttu, mutta Kainuun soten vaikutuksesta kunnan tilinpäätös oli huomattavasti alijäämäinen. Peruskunnan toimet eivät riitä pitämään kunnan taloutta tasapainossa, vaan tarvitaan jämäkkää edunvalvontaa kuntakonsernin tasolla.

Mitä kunnanhallitus aikoo tehdä parantaakseen edunvalvontaa etenkin Kainuun soten osalta? Riittääkö enää pelkkä edunvalvonta vai tulisiko Kainuun soten perussopimus tarkistaa?

6. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2018 valtuuston käsiteltäväksi. Lisäksi tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista ja suosituksista vastauksen kunnanhallitukselta ennen vuoden 2020 talousarviokäsittelyä. Kunnanhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Sotkamossa 23. toukokuuta 2019

Yrjö Sorvari
puheenjohtaja

Ella Mustakangas
varapuheenjohtaja

Viljo Tuhkanen
jäsen

Mirja-Maija Hakolampi
jäsen

Outi Penttinen
jäsen

Paavo Tervonen
jäsen

Jouni Heikkinen
jäsen

Liite 1

Konsernitilinpäätös

Kuntayhtymät yhdistellään suhteellisen osuuden mukaan Sotkamon kuntakonsernin tilinpäätökseen eli tilinpäätöstiedoista rivi riviltä prosenttiosuuden mukaan.

Kainuun soten tilinpäätöksestä on yhdistelty 11,9318 %, Kainuun liiton 12,0242 % ja Ekokympin 12,2611 % Sotkamon kuntakonsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen. Tytäryhtiöt yhdistellään kokonaisuudessaan, mutta alle 100 % omistettujen tytäryhtiöiden omista pääomista erotetaan konsernitaseeseen vähemmistön osuus omalle rivilleen.

Kokonaan yhdisteltyjä tytäryhtiöitä konsernitilinpäätöksessä ovat Snowpolis Oy sekä Kiinteistö Oy Sotkanmaa. Sotkamo-Vuokatti Jäähalli Oy:stä ja Vuokatin Lumilautatunneli Oy:stä on kirjattu vähemmistöosuus 54 526,81 euroa, koska kunnan omistusosuus näistä tytäryhtiöistä on alle 100 %.

Osakkuusyhtiöiden yhdistelyssä korjataan sijoituksen arvo ko. yhtiöön vastaamaan kuntakonsernin osuutta osakkuusyhtiön omasta pääomasta. Osuus osakkuusyhtiön tuloksesta näytetään konsernituloslaskelmassa rivillä osuus osakkuusyhtiön voitosta/tappiosta. Osakkuusyhtiöitä Sotkamon kuntakonsernissa ovat Loiste Oy ja Kiinteistö Oy Vuokattikeskus, joiden tilikauden voitosta/tappiosta on kirjattu Sotkamon konsernitilinpäätökseen 129 161,78 euroa.

Kiinteistö Oy Vuokatti Areenaa ja Asunto Oy Osalanrivi 2:a ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen, koska niiden merkitys kuntakonsernissa on vähäinen.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat eliminoidaan kuntayhtymien osalta suhteellisen osuuden mukaisesti, tytäryhtiöiden osalta kokonaisuudessaan ja osakkuusyhtiöiden osalta eliminoidaan mahdolliset sisäiset katteet suhteellisen osuuden mukaan.